

מצוות הפרשת תרומות ומעשרות

1. תרומה גדולה

כל חלב וצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתים: (במדבר יח: יב)

לא יהיה לפהגים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל אשי ה' ונחלתו יאכלו: ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו ה' הוא נחלתו כאשר דבר לו: וזה יהיה משפט הפהגים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שה ונתן לפהו הזרע והלחמים והקבה: ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז אגנך נתן לו: (דברים יח: א-ד)

2. מעשר ראשון

ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבדתם אשר הם עבדים את עבדת אהל מועד: ולא יקרבו עוד בני ישראל אל אהל מועד לשאת חטא למות: ועבד הלוי הוא את עבדת אהל מועד והם ישאו עונם חקת עולם לדורתיכם ובתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה: כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללויים לנחלה על פן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה: (במדבר יח: כא-כד)

3. תרומת מעשר

וידבר ה' אל משה לאמר: ואל הלויים תדבר ואמרתי אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר: ונחשב לכם תרומתכם פדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב: פן תרימו גם אתם תרומת ה' מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן: מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת ה' מכל חלבו את מקדשו ממנו: ואמרתי אליהם בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללויים פתבואת גרן וכתבואת יקב: (במדבר יח: כה-ל)

4. מעשר שני

עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה: ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכון שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים: וכי רבה ממך הדדך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשוים שמו שם כי יברכה ה' אלהיך: ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו: ונתתה הכסף בכל אשר תאונה נפשך בבקר ובצאן ובין ובשכר ובכל אשר תשאאלך נפשך ואכלת שם לפני ה' אלהיך ושמת אתה וביתך: והלוי אשר בשעריך לא תעזבו כי אין לו חלק ונחלה עמך: (דברים יד: כב-כז)

5. מעשר עני

מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך: ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכה ה' אלהיך בכל מעשה ידך אשר תעשה: (דברים יד: כח-כט)

קיצור הלכות תרומות ומעשרות

I. "טבל"

1. גדל בארץ ישראל (מן התורה או מדרבנן)
2. שייך ליהודי (לא של גוי ולא מן ההפקר)
3. דגן, תירוש, ויצהר – מן התורה. פרות העץ וירקות – מדרבנן (לפי הרמב"ם, חלק מאלו מדאורי')
4. מאכל אדם (הגיע לעונת המעשרות)
5. גמר מלאכה (כמו מירוח)
6. הכנסה לבית (או מדרבנן: חצר, מקח, אש, מלח, תרומה ושבת)

II. סדר הפרשות

הפרשה	מקור	מתי	כמות	ניתנה ל:	מעמד
תרומה גדולה	במדבר יח:יב, יט-כ דברים יח:ד	כל השנים חוץ משנת שמיטה	1/40, 1/50 או 1/60	כהן	קדוש (נאכל רק לכהן ומשפחתו, בטהרה)
מעשר ראשון	במדבר יח:כא-כד	כל השנים חוץ משנת שמיטה	10% ממה שנשאר	לוי	חולין
תרומת מעשר	במדבר יח:כה-ל	כל השנים חוץ משנת שמיטה	10% של המעשר ראשון	הלוי נותן לכהן	קדוש (כמו תרומה גדולה)
מעשר שני	דברים יד:כב-כז	שנים: 1,2,4,5	10% ממה שנשאר	הבעל אוכלו בירושלים בטהרה	קדוש (נאכל רק בירושלים בטהרה – או נפדה)
מעשר עני	דברים יד:כח-כט	שנים: 3,6	10% ממה שנשאר	עני	חולין

III. מה עושים בזמן הזה?

מה עושים?	הפרשה
זורקים דרך כבוד	תרומה גדולה
לוקחים לעצמנו עד שיבוא לוי ודאי (ויש המהדרים לתנו ללוי לפני משורת הדין)	מעשר ראשון
זורקים דרך כבוד	תרומת מעשר
פודים על "פרוטה חמורה"	מעשר שני
נותנים אותו או שוויו לעני	מעשר עני

IV. נוסח ההפרשה

פירות שגדלו בארץ ישראל (כולל תבואה וירקות), שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות נקראים "טבל", ואם ספק הוא אם הופרשו מהם תרומות ומעשרות, נקראים "דמאי": מאלו ומאלו אסור לאכול עד שיפרישו מהם תרומות ומעשרות, אם מפרישים מדמאי, אין מברכים. אם מפרישים מטבל ודאי מברכים:
וזה סדר ההפרשה:

שמים בצד חלק מן הפירות, שיש בו יותר מאחד ממאה מן הכל ומברכים (ואם אין זה טבל ודאי מדלגים על הברכה):
ברוך אתה יי-י אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו להפריש תרומות ומעשרות:

ואומרים הן בטבל ודאי והן בדמאי:

מה שהיא יותר מאחד ממאה מן הכל שיש כאן, הרי היא תרומה גדולה בצפוננו, והאחד ממאה שנשאר כאן עם תשעה חלקים כמוהו, בצד העליון של הפרות הללו, הרי הם מעשר ראשון. אותו האחד ממאה שעשיתיו מעשר ראשון הרי הוא תרומת מעשר. עוד תשעה חלקים כאלה בתד התחתון של הפרות הרי הם מעשר שני, ואם הם חביבים במעשר עני - הרי הם מעשר עני:

ואם יש מעשר שני ודאי - פודה בברכה (ואם ספק פודה בלא ברכה). ואומר:
ברוך אתה יי-י אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו לפדות מעשר שני:
מעשר שני זה, הוא וחקשו, הרי הוא מחלל על פרוטה אחת מן המטבע שיחדתי לפדיון מעשר שני:

מה שהופרש להיות תרומה ותרומת מעשר אסור באכילה. אין לזרוק אותו דרך בזיון אלא גונזים אותו כשהוא עטוף דרך כבוד: